

Eesti Kohtunike Ühing

Hr Raivo Aeg
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 13.09.2019 nr 8-1/5290

Meie 11.10.2019

Eesti Kohtunike Ühingu arvamus Kohtute seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduseelnõu väljatöötamise kavatsuse kohta

Eesti Kohtunike Ühing (EKOÜ) tänab Justiitsministeeriumi võimaluse eest esitada omapoolne arvamus Kohtute seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduseelnõu väljatöötamise kavatsuse (VTK) kohta. VTK-st nähtuvalt on kavandatavate seadusmuudatuste eesmärgiks tagada kohtute võimalikult võrdne ja ühtlane töökoormus. VTK-ga kavandatavad lahendused on kokkuvõtvalt järgmised:

- Ringkonnakohtute esimeestele antakse õigus kohtuasju maa- ja halduskohtute vahel ümber jagada vastavalt kohtuasjade ümberjagamise plaanile.
- Kohtunikule antakse õigus lahendada kohtu esimeeste nõusolekul asju menetluslähete korras ka teise sama või madalama astme kohtu juures.
- Ühe maakohtu juurde luuakse eestkoste järelevalve osakond.
- Tartu Maakohtule antakse erialluvus registriasju puudutavate määruskaebuste lahendamisel.

EKOÜ hinnangul võib VTK-s esitatud põhjendustel olla õige anda **Tartu Maakohtule erialluvus** registriasju puudutavate määruskaebuste lahendamisel ning kavandatava regulatsiooni väljatöötamist tuleks jätkata. Tuleb küll silmas pidada, et koosmõjus võimalike uute erialluvuste loomisega tulevikus ei osutuks hoopis Tartu Maakohtu koormus eapropordionaalselt suureks.

EKOÜ ei toeta VTK-s pakutud lahendust, mis annaks ringkonnakohtute esimeestele õiguse **kohtuasju maa- ja halduskohtute vahel ümber jagada**. Esiteks ei ole EKOÜ hinnangul mõistliku menetlusaja tagamisega esimese ja teise astme kohtutes hetkel üldiselt probleeme, v.a ehk üksikutes mahukates kriminaalasjades. Teiseks on ühingu hinnangul sellise lahenduse puhul väga keeruline (kui mitte võimatu) tagada juhuslikkuse põhimõtet kohtuasjade jagamisel (kohtute seaduse (KS) § 37 lg 2 p 2) ning järgida Eesti Vabariigi põhiseaduse §-st 24 ja KS §-st 4 tulenevat kohtualluvuse muutmise keeldu. Lisaks oleks sellisel lahendusel vähemalt tsiviilasjade hagimenetluste puhul mitmeid praktilisi probleeme, kuna enne asja menetlusse võtmist on üldjuhul

võimatu lõplikult hinnata, milliseks kujuneb vaidluse ese ja iseloom (ning asja tegelik liik).

Ka ülejäänud kahe lahenduse (s.o menetluslähete võimalus ja eestkoste järelevalve osakonna loomine) põhjendatuse osas on EKoÜ kahtlev.

Asjade lahendamine **menetluslähete korras** kujuneks praktikas tõenäoliselt erandlikuks ning ei aitaks kokkuvõttes oluliselt kaasa VTK-s kirjeldatud probleemide lahendamisele. Samas oleks ka selle lahenduse puhul keeruline tagada juhuslikkuse põhimõtet kohtuasjade jagamisel. Lisaks ei tohi kindlasti kujuneda olukorda, kus kohtunik saaks endale ise menetlusi (asju) valida. Samuti ei pruugi vähemalt väiksemate kohtumajade puhul olla tegelikult võimalik tagada lähetatavale kohtunikule teises kohtus tööks vajalikke ruume, abistavat personali jms.

Eestkoste järelevalve osakonna loomise vajadus ei ole VTK-s EKoÜ hinnangul veenvalt põhjendatud ning on kaheldav, kas järelevalveosakonna loomine iseenesest VTK-s väidetud probleeme lahendaks. Juhul kui järelevalvega tegelevate ametnike arv kohtutes on eeskoste järelevalvete suureneva arvuga toimetulekuks ebapiisav, tuleks kaaluda ametnike arvu suurendamist. Töökorraldust optimeerida ja eestkoste järelevalve praktikat ühtlustada on tõenäoliselt võimalik ka eraldi järelevalveosakonda loomata.

VTK-st ei leia vastust küsimusele kavandatava järelevalve osakonna ülesannete ulatuse kohta – kas see hõlmab kohtualluvuse muutumist eestkosteasjade üleandmisel järelevalvemenetlusse. EKoÜ märgib, et kavandatava muudatuse mõju kohtute töökoormusele ja ka sellega vältimatult kaasnevatele lisakulutustele (eelkõige eestkostetavate ärakuulamise erinõuded teise kohtu tööpiirkonda) oleks eelduslikult märkimisväärne ja võiks anda VTK-ga taotletule vastupidise tulemuse.

EKoÜ hinnangul tuleks kohtute töökoormuse ühtlustamiseks senisest **põhjalikumalt läbi analüüsida kohtualluvuse küsimused** ning otsida lisavõimalusi erialluvuste loomiseks (sarnaselt VTK-s kavandatud erialluvuse andmisega Tartu Maakohtule või juba praegu tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) §-st 108 tuleneva Pärnu Maakohtu erialluvusega maksekäsu kiirmenetluse asjades). Nt võiks Harju Maakohtu alluvusest mõne teise maakohtu (eri)alluvusse üle viia asjad, mis praegu on TsMS § 72 alusel Harju Maakohtu erialluvuses, samuti võiks luua erialluvuse välisriigi kohtulahendi tunnustamise ja täidetavaks tunnustamise asjades (TsMS § 121) ning muudes rahvusvahelise õigusabi (välisriigi menetlusdokumendi kättetoimetamise, tõendite kogumise jms) asjades. Viimatinimetatud asjades võiks lisaks kaaluda ka kohtunikuabide ja kohtujuristide pädevuse laiendamist.

Lisaks tuleks VTK-s kirjeldatud probleemide lahendamiseks kohtutega läbi arutada, millised seni maakohtus tsiviilasjadena lahendatud asjade liigid võiksid **olemuslikult kuuluda halduskohtu pädevusse** ning ette valmistada vastavad seadusemuudatused.¹ Potentsiaalselt võiksid selleks olla nt kinnisesse asutusse paigutamise ja sundravi asjad ning kaebused täiturite ja notarite tegevuse peale ning nende ametitega seotud kahju hüvitamise nõuded.

¹ Halduskohtumenetluse seadustiku § 4 lg 1 järgi on halduskohtu pädevuses avalik-õiguslikus suhtes tekkinud vaidluste lahendamine, kui seadus ei näe ette teistsugust menetluskorda. Sama paragrahvi lõike 2 järgi võib seadusega anda halduskohtu pädevusse ka muu ülesande.

Nii uute erialluvuste loomisel kui ka maakohtute pädevuses olevate asjade andmisel halduskohtute pädevusse tuleb mõistagi arvestada kohtunikukohtade jagunemist kohtute vahel ning vabade kohtunikukohtade täitmist.

EKoÜ leiab, et VTK-s kirjeldatud probleemide lahendamiseks on **kõige olulisem hoopis kiirendada vakantsete kohtunikukohtade täitmist**. Selleks tuleks Justiitsministeeriumil analüüsida, mis tekitab hetkel viivitusi vabade kohtunikukohtade täitmisel, ja astuda samme, et vabad kohad täidetakse kiirelt ja sujuvalt.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühingu esimees